

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

**«ДОВІДНИК З ПАТЕНТОЗНАВСТВА ДЛЯ
СТУДЕНТІВ-ЕНЕРГЕТИКІВ»**

Харків 2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

«Довідник з патентознавства для студентів- енергетиків»

Заверджено рішенням Вченої ради ННІ енергетики, електроніки і електромеханіки НТУ «ХП», протокол № 4 від 27.12.2018 р.

Харків НТУ «ХП» 2018

Довідник з патентознавства для студентів-
енергетиків

/Уклад: Єфімов О.В., Борисенко О.М., Каверцев
В.Л., та ін. – Харків: Вид-во «Підручник НТУ
«ХП»», 2018. – 89 с.

Укладачі: О.В. Єфімов
О.М. Борисенко
В.Л. Каверцев
Т.О. Єсипенко
Д.І. Кухтін

Методична комісія
«Основи науково-технічної творчості студентів»

ЗМІСТ

Передмова.....	7
Перелік визначень і скорочень.....	8
Вступ.....	9
1 Винахід та корисна модель, як об'єкти правової охорони.....	12
1.1 Винахід та корисна модель, як технічне рішення.....	12
1.1.1 Основні поняття, терміни та визначення.....	12
1.1.2 Категорії винаходів та корисних моделей.....	15
1.2 Правова охорона винаходу та корисної моделі.....	16
1.2.1 Об'єкти, на які не поширюється правова охорона.....	16
1.2.2 Об'єкти, на які поширюється правова охорона.....	17
1.2.3 Критерії патентноздатності.....	18
1.2.4 Види охоронних документів.....	19
2 Порядок підготовки та оформлення документів, що входять до заявки на видачу патенту.....	20
2.1 Виявлення патентноздатності технічних рішень.....	20
2.1.1 Необхідні умови для визначення Патентноздатності.....	20
2.1.2 Особливості патентної інформації.....	22

2.2	Порядок підготовки	
	матеріалів до заявки.....	24
2.2.1	Вимога єдності винаходу	
	(корисної моделі).....	24
2.2.2	Склад заявки.....	27
2.2.3	Заява про видачу патенту.....	27
2.2.4	Назва і структура опису	
	винаходу та корисної моделі.....	32
2.2.5	Вимоги основних розділів опису.....	34
2.2.6	Формула винаходу	
	(корисної моделі).....	37
2.2.7	Креслення.....	44
2.2.8	Особливості вмісту заявки	
	на винахід щодо пристрою.....	46
2.2.9	Особливості вмісту заявки	
	на винахід щодо речовини.....	48
2.2.10	Особливості вмісту заявки на винахід	
	щодо процесу (способу).....	57
2.2.11	Особливості вмісту заявки на винахід	
	щодо нового застосування відомого	
	продукту чи процесу.....	61
2.3	Правила оформлення документів.....	62
2.3.1	Загальні вимоги до вмісту	
	документів заявки.....	62
2.3.2	Правила оформлення документів.....	64
2.4	Реферат.....	69
2.5	Особливості вмісту заявки	
	на корисну модель.....	70
2.6	Подання заявки.....	71

2.7 Особливості подання заявки на секретний винахід (корисну модель).....	78
2.8 Подання міжнародної заявки.....	79
3 Експертиза винаходів та корисних моделей. Діловодство при експертизі.....	85
Список літератури.....	88
Додаток А Основні посилання на ІНТЕРНЕТ-ресурси Укрпатенту.....	88

ПЕРЕДМОВА

Рішення сучасних наукових та технічних задач, розробка конкурентоспроможних об'єктів техніки потребує вміння оперативного пошуку, відбору, систематизації і аналізу інформації та правового захисту інтелектуальної власності. Тому опанування сучасними бібліотечно-інформаційними технологіями, методиками патентних досліджень і захисту інтелектуальної власності слід розглядати як важливу складову науково-технічного розвитку студентів.

Для активізації науково-технічної творчості студентів в НТУ «ХП» утворена методична комісія «Основи науково-технічної творчості студентів».

Комісія вважає доцільним розробити комплект методичних матеріалів, які полегшать вияв інноваційних технічних рішень підготовки і оформлення документів, що входять в заявки до Укрпатенту, а також по веденню діловодства і виконання кореспондентської переписки по заявкам.

Методичні розробки розраховані на викладачів професійно-орієнтованих дисциплін, науково-технічних співробітників НДЧ, аспірантів, студентів.

Основна мета комплектів розробок – допомога викладачеві при впровадженні нових форм і методів навчання, інтеграції навчального процесу

та наукової діяльності студентів, активізації їх творчих здібностей, підвищення ролі самостійної роботи, посилення якості підготовки до майбутньої інженерної діяльності.

Перелік визначень і скорочень:

ВОІВ – Всесвітня організація інтелектуальної власності;

Договір – Договір про патентну кооперацію;

Інструкція – Інструкція до Договору про патентну кооперацію;

МПК – Міжнародна патентна класифікація;

ИСИРЕПАТ – Комитет з міжнародного співробітництва в галузі пошуку патентної інформації

ВСТУП

Гостра конкурентна боротьба за право участі зі своєю продукцією на ринку певної галузі є ознакою ХХІ століття. При цьому значне місце на ринках окрім традиційної матеріальної продукції захоплює інтелектуальна власність.

Згідно ст.2 Конвенцією про затвердження ВОІВ до об'єктів інтелектуальної власності відносяться: твори науки, літератури, мистецтва та інші результати інтелектуальної діяльності.

До промислової власності, частини інтелектуальної власності, згідно Парижської Конвенції з охорони власності зараховані винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки та знаки обслуговування, фірмові найменування, припинення несумлінної конкуренції.

До інтелектуальної власності відносяться також ділова конфіденційна інформація, інформація організаційно-економічного та наукового характеру, що містить у собі «ноу хау».

Об'єкти інтелектуальної власності мають як деякі загальні ознаки, так і значні відмінності та різний ступінь та строк правової охорони.

Виключне право на використання різноманітних об'єктів власності регулюють різні нормативні документи (Закони, Положення, Інструкції та інші).

Виключне право на використання нових технічних об'єктів, які ще нікому не належать, охороняють патенти на винаходи та корисні моделі.

Метою методичних вказівок є забезпечення своєчасного виявлення винаходів та корисних мо-

делей у об'єктів, що розроблюються при виконанні науково-дослідної роботи, курсових, дипломних проектів і робіт студентів.

Задача їх полягає в оказанні практичної допомоги студентам в організації робіт з оформлення заявок на винаходи і корисні моделі.

Методичні вказівки укладені на основі нормативних документів, що регламентують оформлення матеріалів заявок на винахід та корисну модель: Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (3687-12) (далі Закон); Паризька конвенція з охорони промислової власності від 20 березня 1883 року (995_123), яка є чинною на території України з 25 грудня 1991 р.; Договір про патентну кооперацію, підписаний 19 червня 1970 р., який є чинним на території України з 25 грудня 1991 р.; Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, затверджені наказом МОН України 22.01.2001 № 22. (далі Правила).

Основні поняття, визначення та терміни

Заявка – сукупність документів, необхідних для видачі Установою патенту на винахід чи корисну модель.

Заявка повинна містити: заяву про видачу патенту; опис винаходу (корисної моделі); формулу винаходу (корисної моделі); креслення, якщо на них є посилення в опису.

Заявник – особа, яка подала заявку.

Особа – фізична або юридична особа.

Представник – представник у справах інтелектуальної власності (патентний повірений).

Секретний винахід (секретна корисна модель) – винахід (корисна модель), що містить інформацію, віднесено до державної таємниці.

Винахід – нове технічне рішення, що має новизну та суттєві відзнаки.

Патент – державний охоронний документ, що видається за законом та поширює свої виключні права на нові, ще нікому не належні технічні об'єкти.

Об'єкт – це конкретний пристрій, спосіб або речовина, що існує реально або тільки у вигляді опису на папері.

Поняття про об'єкт – сукупність його істотних ознак, критерієм істотності яких є необхідність кожного й достатність разом з іншими ознаками для того, щоб відрізнити даний об'єкт від інших об'єктів того ж роду. Критерієм істотності ознаки рішення є вплив його на технічний результат.

Реферат – скорочений виклад змісту опису винаходу корисної моделі (п.9.1 Положення). Реферат складають лише з інформаційною метою. Він служить ефективним засобом пошуку у відповідній галузі техніки. Він не може братися до уваги з іншою метою, зокрема для тлумачення формули винаходу (корисної моделі) і визначення рівня техніки.

Пристрій – об'єкт винаходу, для характеристики якого використовують.

1 ВИНАХІД ТА КОРИСНА МОДЕЛЬ ЯК ОБ'ЄКТИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

1.1 Винахід та корисна модель, як технічне рішення

1.1.1 Основні поняття, терміни та визначення.

Технічна творчість завжди починається з постановки проблеми.

Якщо суспільство не має у своєму розпорядженні знання для її рішення, то побудова відповідних технологій і технічних засобів відсувається на строк, коли наука їх зможе надати. В основному, суспільство має у своєму розпорядженні достатню кількість передумов для того, щоб цю проблему звести до задачі. Мета задачі – одержати інший результат у вигляді підвищення, збільшення, зменшення й т.п. певних показників машин і механізмів, способів виробництва, речовини, матеріалів і т.п.

Винаходи, як правило, спрямовані на задоволення відомих суспільних потреб, тобто на рішення відомих задач. Однак, при рішенні цих задач суспільство хоче одержати інший, необхідний йому результат, що називається «споживчими властивостями об'єкта». У порівнянні з відомим рішенням тієї ж задачі або об'єктом того ж призначення нове рішення при його використанні повинне проявляти нові властивості. Засоби рішення за-

дачі повинні відноситися до техніки, значить результатом рішення є одержання насамперед технічного ефекту (технічного результату). Визначення технічного ефекту передбачає глибоке пізнання явищ, що відбуваються при здійсненні винаходів.

Формулювання задачі винаходу повинно містити вказівку на той корисний результат, що може бути отриманий при використанні винаходу. Він являє собою наслідок нових властивостей об'єкта або технічного ефекту, причиною яких є відмітні ознаки всієї нової сукупності ознак. В іншій сукупності ознак ті ж відмітні ознаки можуть приводити до іншого результату. Тому всі ознаки сукупності є істотними (суттєвими), а не тільки відмітні.

У деяких випадках формулювання технічного результату винаходу у вигляді одержуваного технічного ефекту одночасно подає інформацію про одержаний суспільно корисний результат.

Іноді винахід створюється для задоволення нової суспільної потреби. Такий винахід у патентній практиці називають піонерським, тому що він вирішує зовсім нове завдання, тобто не має прототипу. Наприклад, голографія.

Для правильного виявлення винаходів велике значення має розуміння вмісту основних понять, які використовуються у процесі виявлення винаходів й у патентній експертизі.

Об'єкт – це конкретний пристрій, спосіб або речовина, що існує реально або тільки у вигляді опису на папері.

Поняття про об'єкт – сукупність його істотних ознак, критерієм істотності яких є необхідність кожного й достатність разом з іншими ознаками для того, щоб відрізнити даний об'єкт від інших об'єктів того ж роду. Критерієм істотності (суттєвості) ознаки рішення є вплив його на технічний результат.

Класифікація ознак проводиться на підставі вивчення їхньої необхідності й достатності при різних поняттях, якими вони можуть бути виражені, для досягнення технічного результату винаходу. Критерієм віднесення ознаки до числа загальних істотних ознак рішення служить його необхідність і достатність разом з іншими для досягнення технічного рішення винаходу у всіх випадках його використання.

Першою умовою формулювання істотної ознаки рішення у вигляді альтернативи є неможливість узагальнення за допомогою функції або найближчого родового поняття. Другою умовою є еквівалентність ознак, що входять в альтернативу, тобто крім однакової функції, ці ознаки повинні давати один результат, що виражається в тім, що ТР досягається при будь-якому значенні ознаки, що втримується в альтернативі.

Не для всіх ознак рішення можуть бути використані математичні вираження. Якщо об'єктом рішення є пристрій, то нормативні акти допускають використання математичних виражень при формулюванні наступних ознак рішення: геометрична форма пристрою в цілому або його елементах; взаємне розташування елементів пристрою; взаємозв'язок параметрів пристрою або його елементів. У всіх випадках дозволеного використання математичного вираження форма запису самого математичного вираження не регламентована й визначається тією областю техніки, до якої ставиться об'єкт рішення.

1.1.2 Категорії винаходів та корисних моделей

Поняття винахід (корисна модель) більшість авторів трактують, як результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології.

Розрізняють такі категорії винаходів: пристрої, речовини, способи (процеси) та нове застосування відомого продукту чи процесу.

Продукт як об'єкт технології (пристрій або речовина) – це матеріальний об'єкт як результат діяльності людини. Таким продуктом, зокрема, є пристрій, механізм, система (комплекс) взаємодіючих пристроїв, споруда, виріб, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і твари-

ни та інший біологічний матеріал, у тому числі трансгенна рослина і тварина.

Процес як об'єкт технології – це дія або сукупність дій, виконуваних щодо продуктів та інших матеріальних об'єктів за допомогою принаймні одного продукту і спрямованих на досягнення певного технічного результату. Таким процесом, зокрема, є виготовлення, обробка, переробка продукту та контролювання його якості, перетворення речовини, енергії, даних, вимірювання параметрів, діагностування, лікування, керування процесом, який є об'єктом технології.

1.2 Правова охорона винаходу та корисної моделі

Національне законодавство містить норми, які дають можливість захищати права на об'єкти інтелектуальної власності, як у судовому, так і в адміністративному порядку.

1.2.1 Об'єкти на які не поширюється правова охорона

Правова охорона не поширюється на такі об'єкти технології: сорти рослин і породи тварин; біологічні у своїй основі процеси відтворення рослин та тварин, що не належать до небіологічних та мікробіологічних процесів; топографії інтегральних мікросхем; результати художнього конструювання.

Згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 154 від 26.02.2004 – не визнаються винаходами (корисними моделями) в значенні цих Правил власне: відкриття, наукові теорії та математичні методи; методи інтелектуальної, господарської, організаційної та комерційної діяльності (планування, фінансування, постачання, обліку, кредитування, прогнозування, нормування тощо); правила виконання фізичних вправ, проведення ігор, конкурсів, аукціонів; проекти та схеми планування споруд, будинків, територій; умовні позначення (дорожні знаки, маршрути, коди, шрифти тощо), розклади, інструкції; комп'ютерні програми; форма представлення інформації (наприклад, у вигляді таблиці, діаграми, графіка, за допомогою акустичних сигналів, вимовляння слів, візуальних демонстрацій, книг, аудіо- та відеодисків).

1.2.2 Об'єкти, на які поширюється права охорона

Правова охорона надається винаходу (корисній моделі), що не суперечить публічному порядку, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоздатності, визначеним відповідним Законом.

Правова охорона надається згідно з Законом на: продукт, процес (спосіб), а також нове застосування відомого продукту чи процесу. З метою подання заявки продукт чи процес уважається ві-

домим, якщо він розкритий у будь-якому джерелі інформації, у тому числі в будь-якій заявці на винахід (корисну модель), зокрема в заявці, що подається.

1.2.3 Критерії патентоздатності

Винахід відповідає умовам патентоздатності, якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промисловопридатним.

Корисна модель відповідає умовам патентоздатності, якщо вона є новою і промислово придатною.

Технічне рішення відповідає критерію «новизна», якщо воно невідомо із «рівня техніки». Рівень техніки включає будь-які відомості, що стали загально доступними у світі до дати пріоритету втнаходу і з будь-якого усного або письмового джерела інформації.

Умовою загальнодоступності є можливість любої особи ознайомитися з джерелами законним ляхом.

Важливою особливістю «новизни» є те, що до рівня техніки, при перевірці цієї умови патентоздатності, включаються заявки на винаходи та корисні моделі, які подані другими особами у будь-яких країнах світу і мають більш ранній пріоритет.

Критерій «винахідницький рівень» по суті є якісною додатковою характеристикою «новизни». База знань для визначення обох критеріїв однакова.

1.2.4 Види охоронних документів

Державною охоронною грамотою на винахід та корисну модель є патент.

Патент видається по Закону і поширює свої виключні права в Україні на нові об'єкти, що раніш нікому не належали.

Патенти на винаходи строком на 20 років видаються тільки на об'єкти, що мають «світову» новизну, тобто вперше запропоновані у світі.

Патенти на корисні моделі строком на 10 років видаються без проведення кваліфікаційної експертизи "на страх і ризик заявника".

Патент дає своєму власнику (Патентовласнику) можливість самому використовувати винахід або корисну модель в промисловому масштабі, надавати право використовувати запатентовані винаходи та корисні моделі на відповідних умовах за відповідну плату на основі ліцензійного узгодження, а також уступати (продавати) патент людині фізичній або юридичній особі.

2 ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ТА ФОРМУЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ, ЩО ВХОДЯТЬ ДО ЗАЯВКИ НА ВИДАЧУ ПАТЕНТУ

2.1 Виявлення патентноздатності технічних рішень

2.1.1 Необхідні умови для визначення патентноздатності

Для виявлення патентноздатності нового технічного рішення обов'язково необхідно провести пошук по джерелам науково-технічної інформації. Його суть зводиться до виявлення аналогів, які необхідні для порівняльного аналізу, визначенню прототипу та висновку про наявність або відсутність новизни запропонованого технічного рівня та суттєвих відзнак в порівнянні з прототипом.

Згідно п.6.5.2. Правил **аналог винаходу** (корисної моделі) – це засіб того самого призначення, який відомий з джерел, що стали загальнодоступними до дати подання заявки до Установи, або, якщо заявлено пріоритет, до дати пріоритету, і характеризується сукупністю ознак, подібних до сукупності суттєвих ознак винаходу (корисної моделі).

Якщо аналогів декілька, то останнім описують найближчий аналог.

При описуванні кожного з аналогів наводять бібліографічні дані джерела інформації, де він розкритий, його ознаки із зазначенням тих з них, що збігаються з суттєвими ознаками винаходу (кори-

сної моделі), що заявляється, та зазначають відомі заявнику причини, що перешкоджають одержанню очікуваного технічного результату.

Для виявлення та обґрунтування причин, що перешкоджають при використанні найближчого аналога одержанню очікуваного технічного результату, необхідно проаналізувати технічні властивості аналога, обумовлені сукупністю притаманних йому ознак, характер виявлення цих властивостей при його використанні і показати їх недостатність для досягнення очікуваного технічного результату.

Згідно п.6.6.1. Правил **суть винаходу** (корисної моделі) виражається сукупністю суттєвих ознак, достатніх для досягнення технічного результату, який забезпечує винахід (корисна модель). Ознаки належать до суттєвих, якщо вони впливають на технічний результат, якого можна досягти, тобто перебувають у причинно-наслідковому зв'язку із зазначеним результатом.

Технічний результат (п.6.6.3. Правил) може бути виражений, наприклад, у зменшенні чи збільшенні крутного моменту, у зниженні чи підвищенні коефіцієнта тертя, зменшенні чи збільшенні частоти або амплітуди коливань, у зменшенні спотворювань сигналу, у структурному перетворенні в процесі кристалізації, у поліпшенні контакту робочого органу із середовищем тощо. Технічним результатом може бути одержання тех-

нічних засобів певного призначення уперше. Рекомендується навести також й інші відомі заявнику види технічного результату, одержання яких забезпечує винахід (корисна модель), у тому числі і в конкретних формах його використання.

Перед проведенням пошуку необхідно точно встановити предмет пошуку, тобто зрозуміти, на який технічний об'єкт повинен бути направлений пошук для виявлення аналогів винаходу (корисної моделі), що заявляється. Для цього треба визначити галузь пошуку по фондах науково-технічної та патентної інформації, тобто встановити класифікаційні рубрики, які треба проглянути (За класифікацією УДК для науково-технічних джерел та МПК – для патентної інформації).

2.1.2 Особливості патентної інформації

Патентна інформація – це сукупність відомостей про результати науково-дослідної, проектно-конструкторської та інших видів творчої діяльності, які заявлені та /або визнані винаходами, корисними моделями, промисловими зразками і товарними знаками.

Специфічний склад та властивості патентної інформації сформувалися у наслідок її особливого функційного призначення: повідомляти про нові технічні рішення в перелічених вище об'єктах, про форму та стан їх правової охорони.

Патентній інформації притаманні значні достоїнства та особливості. По-перше – це достовірність яка підтверджена державними експертизами, новизна та практична корисність науково-технічних знань, що міститься у ній.

Інформація, що міститься в описах винаходів і корисних моделей більш докладна ніж у науково-технічних публікаціях, тому що патентне законодавство потребує цілковито та докладно розкривати технічне рішення в опису, винаходу або корисній моделі. Крім об'єкту винаходу (корисної моделі) у опису наводяться, як правило, способ дії, найбільш ефектний результат практичного застосування, креслення, схеми та хімічні формули речовини.

Патентна інформація слабо дублюється у джерелах науково-технічної інформації, проте значна частина науково-технічних знань публікується із значним випередженням у патентних документах.

Для можливості оперативного пошуку прогресивних технічних рішень, які відповідають вимогам завдання, необхідно впершу чергу визначити індекс той рубрики діючої редакції МПК, до якої належить об'єкт розробки. Для цього доцільно скористатися Алфавітно-предметним вказівником (АПВ) та ресурсами Укрпатенту (додаток А). Для пошуку інформації про патенти закордонних держав, які потрібні для визначення патентоздат-

ності розробленого технічного рішення можна скористатися списком літератури цього видання.

2.2 Порядок підготовки матеріалів до заявки

2.2.1 Вимога єдності винаходу (корисної моделі) (п.2.1-2.2 Правил)

Згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 154 від 26.02.2004 – не визнаються винаходами (корисними моделями) в значенні цих Правил власне: відкриття, наукові теорії та математичні методи; методи інтелектуальної, господарської, організаційної та комерційної діяльності (планування, фінансування, постачання, обліку, кредитування, прогнозування, нормування тощо); правила виконання фізичних вправ, проведення ігор, конкурсів, аукціонів; проекти та схеми планування споруд, будинків, територій; умовні позначення (дорожні знаки, маршрути, коди, шрифти тощо), розклади, інструкції; комп'ютерні програми; форма представлення інформації (наприклад, у вигляді таблиці, діаграми, графіка, за допомогою акустичних сигналів, вимовляння слів, візуальних демонстрацій, книг, аудіо- та відеодисків).

Заявка на винахід повинна стосуватися одного винаходу або групи винаходів, пов'язаних єдиним винахідницьким задумом (вимога єдності винаходу). Група винаходів визнається пов'язаною єдиним винахідницьким задумом, якщо має місце

технічний взаємозв'язок між цими винаходами, що виражається однією або сукупністю однакових чи відповідних суттєвих ознак, які визначають внесок у рівень техніки кожного із заявлених винаходів, які розглядаються в сукупності. Визначення того, чи є група винаходів настільки взаємопов'язаною, що вона утворює єдиний винахідницький задум, повинно проводитись незалежно від того, заявляються ці винаходи в окремих пунктах або як альтернатива в одному пункті формули винаходу. Вимога єдиності винаходу визнається дотриманою, якщо: заявка стосується одного винаходу, тобто одного продукту, процесу (способу), у тому числі нового застосування відомого продукту чи процесу; заявка стосується одного винаходу, який охарактеризований з розвитком або уточненням окремих конкретних варіантів його здійснення, що не супроводжується заміною чи вилученням окремих ознак, наведених у незалежному пункті формули винаходу; заявка стосується групи винаходів, які пов'язані єдиним винахідницьким задумом.

Вимозі єдиності може відповідати група винаходів, зокрема, якщо заявка стосується:

- винаходів, один з яких призначений для одержання (виготовлення) іншого, наприклад, пристрій або речовина та процес одержання (виготовлення) зазначеного пристрою або речовини в цілому чи їх частини;

- винаходів, один з яких призначений для здійснення іншого, наприклад, процес і пристрій для здійснення зазначеного процесу в цілому чи однієї з його дій; із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки винаходів, один з яких призначений для використання іншого (в іншому), наприклад процес або пристрій та його частина; процес і речовина, яка призначена для використання в зазначеному процесі;

- нове застосування відомого пристрою або речовини та процес з їх новим застосуванням;

- нове застосування відомого пристрою або речовини та пристрій або композиція, складовою частиною яких вони є, тощо; винаходів, які є об'єктами одного виду, однакового призначення і які забезпечують одержання одного і того самого технічного результату (варіанти).

Заявка на корисну модель повинна стосуватися однієї корисної моделі. Вимога єдиності корисної моделі визнається дотриманою, якщо: заявка стосується однієї корисної моделі, тобто одного продукту, процесу (способу), у тому числі нового застосування відомого продукту чи процесу; заявка стосується однієї корисної моделі, яка охарактеризована з розвитком або уточненням окремих конкретних варіантів її здійснення, що не супроводжується зміною чи вилученням окремих ознак, наведених у незалежному пункті формули.

2.2.2 Склад заявки

Згідно п.3.1. Правил «Заявка» повинна містити:

- заяву про видачу патенту України на винахід (корисну модель);
- опис винаходу (корисної моделі); формулу винаходу (корисної моделі);
- креслення (якщо на них є посилання в описі);
- реферат.

2.2.3 Заява про видачу патенту

Заява оформлюється на бланках установленного зразка (Додаток В).

При складанні заяви необхідно перевірити відповідність назви з описом та наявність підписів усіх авторів та печатки.

У графі, що розташована у верхній частині заяви (без зазначення коду), заявник зазначає порядковий номер заявки, визначений ним. При цьому реквізит "дата одержання" заповнюється Укрпатентом під час одержання заявки.

Графи з кодами (21), (22), що розташовані у верхній частині заяви, заявником не заповнюються, вони призначені для зазначення реквізитів заявки після її подання до Установи.

Графи з кодами (86) і (87) заповнюються у випадку прийняття міжнародної заявки, що містить зазначення України, на експертизу. За кодом (86) зазначають реєстраційний номер та дату по-

дання міжнародної заявки, установлені відомством-одержувачем. У графі за кодом (87) зазначаються номер і дата міжнародної публікації міжнародної заявки.

У графі, що містить прохання видати патент України, необхідно зазначити, який різновид патенту просить видати заявник, зробивши у відповідній клітинці позначку "X". За кодом (71) для фізичної особи (фізичних осіб) зазначають повне ім'я, місце проживання; для юридичної особи (юридичних осіб) зазначають повне найменування (згідно з установчими документами), місцезнаходження.

Якщо заявником є винахідник, декілька винахідників чи всі винахідники, то їх місце проживання наводять на звороті заяви у графі за кодом (72). Для іноземної особи здійснюється транслітерація (передача транскрипційних знаків певної мови літерами української абетки) повного імені або найменування зазначеної особи. Після українського зазначення наводять у дужках ці самі відомості мовою оригіналу. Місце проживання або місцезнаходження заявника (за потреби) наводять мовою оригіналу і зазначають код держави згідно із стандартом ВОІВ ST.3.

Для заявників – юридичних осіб України зазначають код відповідно до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ), для заявників, що проживають чи ма-

ють постійне місцезнаходження за межами України, зазначають код держави згідно із стандартом VOIB ST.3. Якщо заявників декілька, то зазначені відомості наводяться для кожної особи окремо.

Якщо заявник має підстави скористатися правом пріоритету попередньої заявки відповідно до статті 15 Закону (3687-12), то у відповідній клітинці заяви необхідно зробити позначку "X" і зазначити номер та дату подання попередньої заявки. Відомості про попередню заявку, подану в державі – учасниці Паризької конвенції (995-123), наводять за кодами (31), (32), (33). За кодом (33) зазначають код держави, до якої подано попередню заявку, відповідно до стандарту VOIB ST.3. Відомості про попередню заявку, подану до Установи, наводять за кодом (66). Відомості про попередню заявку, з якої виділено цю заявку, наводять за кодом (62). Якщо попередніх заявок декілька, то наводять відомості щодо кожної заявки. Відомості про заявку, додаткові матеріали до якої оформлені відповідно до частини 7 статті 16 Закону (3687-12) як ця заявка, наводять за кодом (62).

За кодом (54) наводять повну назву винаходу (групи винаходів) чи корисної моделі, яка повинна збігатися з назвою, наведеною в описі.

За кодом (98) зазначають адресу для листування між заявником та Укрпатентом, повне ім'я або найменування адресата. Листування може здійснюватись за будь-якою зручною для заявника

адресою на території України. За наявності телефону, факсу чи іншого засобу зв'язку їх вказують.

Якщо заявник користується послугами представника то за кодом (74) зазначають повне ім'я та реєстраційний номер представника у справах інтелектуальної власності або повне ім'я іншої довіреної особи.

Якщо заявник бажає прискорити публікацію заявки, у відповідній клітинці треба зробити позначку "X".

Розділ заяви "Перелік документів, що додаються" заповнюють за допомогою позначок "X" у відповідних клітинках із зазначенням кількості примірників і аркушів кожного документа. У клітинці "інші документи", якщо такі є в матеріалах заяви, необхідно зазначити назву документа.

Якщо право на подання заявки й одержання патенту передано винахідником чи роботодавцем правонаступнику, то в графі "Підстави щодо виникнення права на подання заявки і одержання патенту" відповідну підставу зазначають позначкою "X". Якщо заявником (заявниками) є єдиний винахідник чи всі винахідники, то ця графа не заповнюється.

За кодом (72) наводять дані про винахідника (винахідників): повне ім'я та місце проживання. Для іноземного винахідника здійснюється транслітерація (передача транскрипційних знаків певної мови літерами української абетки) повного імені і

поряд, у дужках, ці самі дані мовою оригіналу, а замість його місця проживання проставляють назву держави та її код згідно із стандартом VOIB ST.3. Якщо винахідники є заявниками, то вони проставляють підписи у правій графі.

Якщо винахідник (винахідники) не бажає (бажають) бути згаданим (згаданими) у публікації відомостей про заявку та (або) відомостей про видачу патенту, то у відповідній графі заяви робиться про це запис, що підписується винахідником (винахідниками), який (які) не бажає (бажають) бути згаданим (згаданими).

Заповнення останньої граfi заяви "Підпис (и) заявника (ів)" є обов'язковим, крім випадку, коли всі заявники є винахідниками і їх підписи проставлені в граfi за кодом (72). Якщо заявником є юридична особа, то заяву підписує особа, що має на це повноваження. Підпис складається з повного найменування посади особи, яка підписує заяву, особистого підпису, ініціалів, прізвища і скріплюється печаткою. Особистий підпис може бути власноручним, принтерним (у вигляді виведеної з комп'ютера друкованої копії) або штамповим. Якщо заявник доручив ведення справ за заявкою представнику, то останній може ставити свій підпис замість заявника. У цій граfi також проставляють дату підпису.

Якщо будь-які відомості наводять на додатковому аркуші, то його треба підписати в такому самому порядку.

2.2.4 Назва і структура опису винаходу та корисної моделі

2.2.4.1 Згідно п. 6.3. Правил **назва** винаходу (корисної моделі) повинна відповідати суті винаходу (корисної моделі) і, як правило, характеризувати його (її) призначення. Назву винаходу (корисної моделі) слід викладати в однині. Винятки складають:

- назви, які не вживаються в однині;
- назви винаходів (корисних моделей), що є хімічними сполуками, охопленими загальною структурною формулою.

Назва групи винаходів, що є об'єктами, один з яких призначений для одержання (виготовлення), здійснення або використання іншого, повинна містити повну назву одного винаходу і скорочену - іншого.

Назва групи винаходів, що є об'єктами, один з яких призначений для використання в іншому, повинна містити повні назви винаходів, які входять до групи.

Назва групи винаходів, що є варіантами, повинна містити назву одного об'єкта групи із зазначенням у дужках слова "варіанти".

Рекомендації:

Назва може бути термінологічною («Регулятор температури», «Датчик»), або описовою («Установка для виробітку пари»).

Назва винаходу не повинна розширяти або звужувати об'єкт винаходу, а строго йому відповідати, наприклад, якщо винахід кається тільки конструкції пальника котла, то не можна називати його топковим пристроєм.

2.2.4.2 Зідно п.6.1. Правил **опис** повинен розкривати суть винаходу (корисної моделі) настільки ясно і повно, щоб його (її) міг здійснити фахівець у зазначеній галузі. Опис необхідно викладати в порядку, зазначеному в Правилах.

Згідно пп. 6.2.1 - 6.2.3 Правил **опис** починається із зазначення індексу рубрики діючої редакції МПК, до якої належить винахід (корисна модель), назви винаходу і містить такі розділи:

- галузь техніки, до якої належить винахід (корисна модель);
- рівень техніки;
- суть винаходу (корисної моделі);
- перелік фігур креслення (якщо на них є посилення в описі);
- відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу (корисної моделі).

Для кращого розуміння і більш стислого викладення опису дозволяється інша послідовність

наведення розділів або їх частин, якщо цього вимагає характер винаходу (корисної моделі).

Не допускається заміна розділу опису в цілому або його частини посиланням на інформаційне джерело, що містить необхідні відомості, навіть якщо це опис до раніше поданої заявки чи опис до охоронного документа.

2.2.5 Вимоги основних розділів опису

2.2.5.1 У розділі «Галузь техніки» зазначають галузь техніки, до якої належить винахід (корисна модель), а також, за потреби, галузь застосування винаходу (корисної моделі). Якщо таких галузей декілька, то зазначають ті з них, які мають перевагу(п. 6.4 Правил)

Рекомендації:

В поняття галузь техніки закладено широке визначення, наприклад, енергетика, машинобудування, металургія та інш. Після вказівки галузі техніки в широкому понятті, необхідно указати конкретне використання винаходу.

Наприклад: Винахід відноситься до енергетики, а саме до способу пилоприготування.

2.2.5.2 Згідно пп.6.5.1.-6.5.3. у розділі "Рівень техніки" наводять рівень техніки, відомий заявнику і який можна вважати корисним для розу-

міння винаходу (корисної моделі) і його (її) зв'язку з відомим рівнем.

Зокрема, наводять дані про відомі заявнику аналоги винаходу (корисної моделі) з виділенням серед них аналога, найбільш близького за сукупністю ознак до винаходу (корисної моделі).

При описуванні групи винаходів відомості про аналоги наводять для кожного винаходу.

Рекомендації:

В цьому розділі треба охарактеризувати відомі аналоги, які сходні з запропонованим рішенням по технічній суті та результату, що досягається при їх використанні. В короткій характеристиці аналогів повинні бути розкриті суттєві ознаки, а особливо ті з них, які мають сходство з ознаками об'єкту, що заявляється.

Ознаки та особливості викладу опису винаходу та його формули для об'єктів різної кваліфікації мають свої особливості.

2.2.5.3 У цьому розділі детально розкривають технічну задачу, на вирішення якої направлений винахід (корисна модель) та технічний результат, якого можна досягти при здійсненні винаходу (корисної моделі). Технічна задача, як правило, полягає у створенні об'єкта, характеристики якого відповідають заданим вимогам. Цим об'єктом може бути пристрій, спосіб тощо.

Під технічним результатом розуміють виявлення нових властивостей або покращення характеристик відомих властивостей об'єкта винаходу (корисної моделі), що можуть бути одержані при здійсненні винаходу (корисної моделі). Для групи винаходів зазначені відомості, у тому числі і стосовно технічного результату, наводяться для кожного винаходу. У цьому розділі, якщо це можливо, обґрунтовують причинно-наслідковий зв'язок між ознаками винаходу (корисної моделі) й очікуваним технічним результатом.

2.2.5.4 У цьому розділі опису, крім переліку фігур, наводять стислі пояснення того, що зображено на кожній з них. Якщо суть винаходу (корисної моделі) пояснюють інші ілюстративні матеріали (наприклад, фотографії), то наводять стисле пояснення їх змісту. Таблиці нумерують окремо.

2.2.5.5 У цьому розділі розкривають можливість одержання зазначеного в розділі "Суть винаходу (корисної моделі)" технічного результату при здійсненні винаходу (корисної моделі).

Можливість здійснення винаходу (корисної моделі), суть якого(ої) характеризують з використанням ознаки, яку подано загальним поняттям, зокрема, на рівні функціонального узагальнення, підтверджують або описом засобу для реалізації цієї ознаки безпосередньо в матеріалах заявки, або

посиланням на відомість такого засобу чи методів його одержання.

Якщо для характеристики винаходу (корисної моделі) використовують виражені у вигляді інтервалу значень кількісні ознаки, то у прикладах здійснення винаходу мають бути наведені відомості, що підтверджують можливість одержання технічного результату у межах зазначеного інтервалу. (Пункт 6.8.3 розділу 6 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки N 154 (з0332-04) від 26.02.2004)

Підпис винаходу (корисної моделі) проводять у тому самому порядку, що й заяву про видачу патенту.

2.2.6 Формула винаходу (корисної моделі)

2.2.6.1 Призначення формули винаходу (корисної моделі) і вимоги до формули

2.2.6.1.1 Формула винаходу (корисної моделі) призначена для визначення обсягу правової охорони, яка надається патентом.

2.2.6.1.2 Формула винаходу (корисної моделі) повинна виражати його(її) суть і викладатися ясно та стисло.

2.2.6.1.3 Формула винаходу (корисної моделі) визнається такою, що виражає суть винаходу (корисної моделі), якщо вона містить сукупність його (її) суттєвих ознак, достатню для досягнення зазначеного заявником технічного результату.

2.2.6.1.4 Формула винаходу (корисної моделі) повинна базуватися на описі й характеризувати винахід (корисну модель) тими самими поняттями, що містить опис винаходу (корисної моделі).

2.2.6.1.5 Ознаки винаходу (корисної моделі) у формулі винаходу (корисної моделі) викладають таким чином, щоб забезпечити можливість їх ідентифікації, тобто однозначного розуміння їх змісту фахівцем на основі відомого рівня техніки.

2.2.6.1.6 Якщо заявка містить креслення, то для кращого розуміння ознак, зазначених у формулі винаходу (корисної моделі), у їх взаємозв'язку з відповідними позиціями на кресленнях допускається після зазначення ознаки у формулі винаходу (корисної моделі) проставляти відповідні позиції в дужках. При цьому зазначення позиції не обмежує обсяг правової охорони, що визначається формулою.

2.2.6.1.7 Характеристика ознаки винаходу (корисної моделі) у формулі винаходу (корисної моделі) не може бути замінена посиланням на опис чи креслення. Заміна допускається у виняткових випадках, коли неможливо виразити ознаку інакше. Заявник повинен показати, що така необхідність існує.

2.2.6.1.8 Ознаку винаходу (корисної моделі) доцільно характеризувати загальним поняттям (що виражає функцію, властивість тощо), яке охоплює

різні окремі форми його реалізації, якщо саме ці характеристики, які містяться в загальному понятті, забезпечують у сукупності з іншими ознаками досягнення зазначеного заявником технічного результату. Якщо таке поняття відсутнє або узагальнення неправомірне, то ознака винаходу (корисної моделі) може бути виражена як альтернатива. Ознака винаходу (корисної моделі) може бути виражена як альтернатива за умови, що така ознака при будь-якому зазначеному в альтернативі виборі у сукупності з іншими ознаками забезпечує досягнення одного і того самого технічного результату.

2.2.6.2 За структурою формула винаходу (корисної моделі) формула винаходу (корисної моделі) може бути одноланковою чи багатоланковою і включати відповідно один або декілька пунктів.

2.2.6.2.1 Одноланкову формулу винаходу (корисної моделі) застосовують для характеристики одного винаходу (корисної моделі) сукупністю суттєвих ознак, які не мають розвитку чи уточнення щодо окремих випадків його виконання або використання.

2.2.6.2.2 Багатоланкову формулу винаходу (корисної моделі) застосовують для характеристики одного винаходу (корисної моделі) з розвитком і (або) уточненням сукупності його (її) ознак стосовно деяких випадків виконання і використання

винаходу (корисної моделі) або для характеристики групи винаходів.

2.2.6.2.3 Багатоланкова формула, що характеризує один винахід (корисну модель), має один незалежний пункт і наступний (наступні) за ним залежний (залежні) пункт (пункти).

2.2.6.2.4 Багатоланкова формула, що характеризує групу винаходів, має декілька незалежних пунктів, кожний з яких характеризує один з винаходів групи. При цьому кожний з винаходів групи може бути охарактеризований із залученням залежних пунктів, підпорядкованих відповідному незалежному пункту.

2.2.6.2.5 При складанні багатоланкової формули дотримуються таких правил:

- незалежні пункти, як правило, не повинні містити посилань на інші пункти формули, однак такі посилання допускаються, якщо вони дають змогу викласти даний незалежний пункт без повторення в ньому повністю змісту інших пунктів;
- залежні пункти формули групуються разом з тим незалежним пунктом, якому вони підпорядковані, у тому числі, коли для характеристики різних винаходів групи залучаються залежні пункти однакового змісту;
- пункти багатоланкової формули винаходу (корисної моделі) нумеруються арабськими цифрами, починаючи з 1 (у порядку їх викладення).

2.2.6.3 Складання формули винаходу (корисної моделі).

2.2.6.3.1 Пункт формули винаходу (корисної моделі) складається, як правило, з обмежувальної частини, яка включає ознаки винаходу (корисної моделі), які збігаються з ознаками найближчого аналога, у тому числі родове поняття, що характеризує призначення об'єкта, та відмітної частини, яка включає ознаки, що відрізняють винахід (корисну модель) від найближчого аналога. Обмежувальна й відмітна частини пункту формули відокремлюються одна від одної виразом "... який (яка, яке) відрізняється тим, що...". Без поділу на обмежувальну й відмітну частини, зокрема, складають формулу винаходу (корисної моделі), яка характеризує: індивідуальну сполуку; штам мікроорганізму, культуру клітин рослин і тварин; нове застосування відомого продукту чи процесу; винахід (корисну модель), що не має аналогів. Формулу (або кожний пункт багатоланкової формули) викладають одним реченням.

2.2.6.3.2 Незалежний пункт формули винаходу (корисної моделі) повинен стосуватися лише одного винаходу (однієї корисної моделі) або групи винаходів, заявлених як альтернатива. У незалежний пункт формули винаходу чи корисної моделі (або в кожний незалежний пункт формули, що характеризує групу винаходів) включають сукупність ознак, достатніх для досягнення техніч-

ного результату. Зазначена сукупність ознак визначає обсяг правової охорони.

2.2.6.3.3 При складанні незалежного пункту формули слід урахувувати, що сукупність ознак, достатніх для досягнення технічного результату, повинна бути передана певним набором ознак, властивих цьому об'єкту.

2.2.6.3.4 Незалежний пункт формули винаходу (корисної моделі) не визнається таким, що стосується одного винаходу (корисної моделі), якщо він містить:

- викладені як альтернатива ознаки, які не забезпечують одержання того самого технічного результату, або викладені як альтернатива групи ознак, причому кожна з альтернативних груп включає кілька функціонально самостійних ознак (вузол або деталь пристрою; операція способу, речовина, матеріал або прилад, застосовані в способі; інгредієнт композиції і т. ін.), у тому числі, коли вибір однієї з таких альтернативних ознак залежить від вибору, який зроблено щодо іншої (інших) ознаки (ознак);

- характеристику винаходів, які стосуються об'єктів різного виду чи сукупності засобів, кожному з яких має своє власне призначення, а в цілому зазначена сукупність не реалізує спільного призначення.

2.2.6.3.5 До залежного пункту формули винаходу (корисної моделі) включають ознаки, що розвивають чи уточнюють сукупність ознак, зазначену в незалежному пункті формули, у тому числі шляхом розвитку чи уточнення окремих ознак цієї сукупності, та необхідні лише в окремих випадках виконання винаходу (корисної моделі) або його (її) використання.

2.2.6.3.6 Обмежувальна частина залежного пункту формули включає родові поняття, що відображає призначення винаходу (корисної моделі), викладене, як правило, скорочено в порівнянні з наведеним у незалежному пункті, і містить посилання на незалежний пункт і/або залежний (залежні) пункт (пункти), якого (яких) він стосується.

2.2.6.3.7 Підпорядкованість залежних пунктів незалежному може бути безпосередньою і опосередкованою, тобто з посиланням на один або декілька залежних пунктів.

2.2.6.3.8 Безпосередню підпорядкованість залежного пункту застосовують тоді, коли для характеристики винаходу (корисної моделі) в окремому випадку його виконання чи використання поряд із ознаками цього пункту необхідні лише ознаки, зазначені в незалежному пункті формули.

2.2.6.3.9 Опосередковану підпорядкованість залежного пункту незалежному застосовують, якщо для зазначеної характеристики, окрім ознак незалежного пункту формули, необхідні ще й ознаки

одного чи кількох інших залежних пунктів формули.

2.2.6.3.10 При підпорядкованості залежного пункту декільком пунктам формули посилання на них зазначають з використанням альтернативи.

2.2.6.3.11 У залежному пункті формули, що характеризує один об'єкт, в усіх випадках під поняттям "Пристрій за п.1" розуміють повний зміст першого пункту формули, а саме сукупність усіх без вийнятку ознак, наведених у його обмежувальній частині.

2.2.6.3.12 Якщо залежний пункт сформульовано таким чином, що має місце заміна або вилучення ознаки незалежного пункту формули, якому він підпорядкований, то залежний пункт не може бути визнаний таким, що разом із зазначеним незалежним пунктом характеризує один винахід (корисну модель).

2.2.6.4 Підпис

Формулу винаходу (корисної моделі) підписують у тому самому порядку, що й заяву про видачу патенту.

2.2.7 Креслення

2.7.1 Графічні зображення (власне креслення, схеми, діаграми тощо) оформлюють на окремому аркуші (окремих аркушах). У правому верх-

ньому куті кожного аркуша зазначають назву винаходу (корисної моделі).

2.7.2 Для пояснення суті винаходу (корисної моделі) як додаток до інших графічних матеріалів можуть бути подані фотографії. У виняткових випадках фотографії можуть бути подані як основний вид ілюстративних матеріалів, наприклад, для ілюстрації етапів виконання хірургічних операцій. Формат фотографій повинен бути таким, щоб не виходив за розміри полів аркушів документів заявки. Фотографії малого формату слід наклеювати на аркуші встановленого формату з дотриманням вимог до якості аркуша.

Рекомендації:

Опис є по своєму обсягу основною частиною заявки. Кожний його розділ, як правило, починається з стандартних лексико-синтаксичних оборотів (фраз – «маркерів»), які однозначно вказують на зміст розділа:

«Винахід відноситься.....» (галузь техніки);

«Відомі» (рівень техніки, характеристика аналогів);

«Недоліком їх є.....» (рівень техніки, критика аналогів);

«Найближчим технічним рішенням, що вибрано в якості прототипу є.....» (рівень техніки, опис прототипу);

«Недоліком прототипу є.....» (рівень техніки, критика прототипу);
«Задачею винаходу є» (задача винаходу);
«Запропоноване технічне рішення відрізняється від відомих.....тим, що.....» (суть винаходу)

2.2.8 Особливості вмісту заявки на винахід щодо пристрою

2.2.8.1 Для характеристики об'єкта **пристрою** використовуються такі ознаки:

- наявність конструктивного (конструктивних) елемента (елементів);
- наявність зв'язків між елементами;
- взаємне розташування елементів;
- форму виконання елемента (елементів) або пристрою в цілому;
- форму виконання зв'язків між елементами;
- параметри та інші характеристики елемента (елементів) та їх взаємозв'язок;
- матеріал, з якого виготовлено елемент (елементи) або пристрій в цілому, середовище, що виконує функцію елемента, та інші характеристики (п.10.1 Правил).

До пристроїв відносяться машини, прибори, апарати (електропіч, електрод, датчики току), установки (котельна, електростанція, двигун внутрішнього згоряння).

2.2.8.2 Особливості викладення опису винаходу

2.2.8.2.1 У розділі опису "Відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу" наводять опис пристрою в статичному стані. При описуванні конструктивних елементів пристрою дають посилання на фігури креслень. Цифрові позначення конструктивних елементів в описі повинні відповідати цифровим позначенням на кресленнях.

2.2.8.2.2 Після описування пристрою в статичному стані описують дію (роботу) пристрою або спосіб його використання з посиланням на цифрові позначення елементів конструкції, які зображені на кресленнях і, за потреби, на інші ілюстративні матеріали (епюри, часові діаграми тощо). У деяких випадках для кращого розуміння винаходу та стислості викладення опису допускається інша послідовність викладення цього розділу.

2.2.8.2.3 Якщо пристрій містить елемент, охарактеризований на функціональному рівні, і форма його реалізації передбачає використання багатofункціонального засобу, що програмується (настроюється), то наводять відомості, які підтверджують можливість здійснення таким засобом конкретної, призначеної йому в складі даного пристрою функції. Якщо, крім таких відомостей, наводять алгоритм, наприклад обчислювальний, то його переважно подають у вигляді блок-схеми

або, якщо це можливо, у вигляді відповідного математичного виразу.

2.2.8.3 Особливості формули винаходу

2.2.8.3.1 Пристрій у формулі характеризується у статичному стані.

У формулі можна зазначити про можливість реалізації елементом пристрою певної функції, про виконання елемента рухомим, наприклад, з можливістю повертання або обертання тощо.

2.2.8.3.2 Для усунення невизначеності при характеристиці пристрою сукупність його ознак повинна вказувати не лише на наявність елементів, а й на зв'язки між ними і/або їхнє взаємне розташування. Посилання на елемент, який не включено до формули, допускається, якщо це посилання не призводить до невизначеності в характеристиці пристрою.

2.2.9 Особливості вмісту заявки на винахід щодо речовини

2.2.9.1 Для характеристики об'єкта винаходу "речовина" використовують такі ознаки (п.11.1 Правил):

- для характеристики індивідуальних хімічних сполук, зокрема, використовують: для низькомолекулярних сполук – якісний склад (атоми певних елементів), кількісний склад (число атомів кожного елемента); зв'язок між атомами, взаємне

розташування їх у молекулі, виражене хімічною структурною формулою, чи в кристалічній решітці; для високомолекулярних сполук – хімічний склад і структуру однієї ланки макромолекули, структуру макромолекули в цілому (лінійну, розгалужену), періодичність ланок, молекулярну масу, молекулярно-масовий розподіл, геометрію і стереометрію макромолекули, її кінцеві та бокові групи; для індивідуальних сполук з невизначеною структурою – фізико-хімічні та інші характеристики, у тому числі ознаки способу одержання, що дають змогу їх ідентифікувати; для індивідуальних сполук, що належать до об'єктів генетичної інженерії – послідовність нуклеотидів (для фрагментів нуклеїнових кислот) або фізичну карту (для рекомбінантних нуклеїнових кислот і векторів), а також послідовність амінокислот, фізико-хімічні та інші характеристики, що дають змогу їх ідентифікувати;

- для характеристики композицій, зокрема, використовують: якісний (інгредієнти) склад; кількісний (вміст інгредієнтів) склад; структуру композиції; структуру інгредієнтів;

- для характеристики речовин, одержаних шляхом ядерного перетворення, зокрема, використовують: якісний (ізотопний) склад елемента, кількісний склад (число протонів та нейтронів); основні ядерні характеристики: період напіврозпаду,

тип та енергію випромінювання (для радіоактивних ізотопів);

- для характеристики композицій невизначеного складу, зокрема, використовують фізико-хімічні, фізичні та утилітарні показники та ознаки способу одержання.

2.2.9.2 Особливості викладення опису винаходу

2.2.9.2.1 До назви винаходу, що є індивідуальною сполукою, включають її найменування за однією з прийнятих у хімії номенклатур (переважно міжнародної номенклатури хімічних сполук IUPAC); також може бути включене зазначення її конкретного призначення, а для біологічно активних сполук – вид біологічної активності.

2.2.9.2.2 При викладенні розділу "Відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу" для винаходу, що є новою індивідуальною сполукою з визначеною структурою, наводять визначену відомими методами структурну формулу, фізико-хімічні константи, описують спосіб, яким вона вперше була одержана, і показують можливість застосування цієї сполуки за певним призначенням.

2.2.9.2.3 Для індивідуальної сполуки, що є об'єктом генетичної інженерії, наводять послідовність нуклеотидів (для фрагментів нуклеїнових кислот) або фізичну карту (для рекомбінантних

нуклеїнових кислот і векторів), а також послідовність амінокислот, фізико-хімічні та інші характеристики, що дають змогу їх ідентифікувати. Описують спосіб, яким нова індивідуальна сполука була вперше одержана, і показують можливість застосування цієї сполуки за певним призначенням.

2.2.9.2.4 Для біологічно активної сполуки наводять показники кількісних характеристик активності та токсичності і, за необхідності, вибірність дії та інші показники.

2.2.9.2.5 Якщо винаходом є група (ряд) нових індивідуальних сполук з визначеною структурою, що описується загальною структурною формулою, то слід підтвердити можливість одержання усіх сполук групи шляхом наведення загальної схеми способу одержання, а також, принаймні, одного прикладу одержання конкретної сполуки групи (ряду). Якщо група (ряд) містить сполуки з різними за хімічною природою радикалами, то кількість прикладів повинна бути достатньою для підтвердження можливості одержання сполук із цими різними радикалами. Для одержаних сполук також наводять їх підтвержені відомими методами структурні формули, фізико-хімічні константи, а також докази можливості реалізації зазначеного призначення із підтвердженням такої можливості щодо деяких сполук з різними за хімічною природою радикалами.

2.2.9.2.6 Якщо нова сполука одержана з використанням штаму мікроорганізму, культури клітин рослин чи тварин, то слід навести відомості про спосіб біосинтезу за участю цього штаму мікроорганізму, культури клітин рослин чи тварин, дані про нього, а, за необхідності, і про його депонування.

2.2.9.2.7 Якщо нові сполуки є біологічно активними, то наводять показники їх активності і токсичності і, за потреби, вибірність дії та інші показники.

2.2.9.2.8 Якщо винахід є проміжною сполукою, то слід показати можливість одержання з неї нового кінцевого продукту з конкретним призначенням чи з біологічно активними властивостями або можливість переробки її у відомий кінцевий продукт.

2.2.9.2.9 Якщо винахід є засобом для лікування, профілактики або діагностики певного захворювання, то наводять достовірні дані, що підтверджують його придатність для лікування, профілактики або діагностики зазначеного захворювання. За можливості, наводять відомості, які пояснюють вплив використання цього засобу на етіопатогенез захворювання. Бажано наводити відомості про клінічні випробування із зазначенням способу і дози приймання засобу, результати його

випробування на гостру токсичність та спосіб складання рецептури.

2.2.9.2.10 Якщо винахід є композицією (сумішшю, розчином, сплавом тощо), то в наведених прикладах зазначають інгредієнти, що входять до складу композиції, їх характеристику і кількісне співвідношення. Якщо композиція містить нову сполуку, то описують спосіб одержання композиції і цієї сполуки.

2.2.9.2.11 В усіх прикладах уміст кожного інгредієнта зазначають у такому одиничному значенні, яке відповідає зазначеному у формулі винаходу інтервалу значень (при вираженні кількісного співвідношення інгредієнтів у формулі винаходу у відсотках за масою або за об'ємом сумарний вміст усіх інгредієнтів, що зазначені в прикладі, має дорівнювати 100%).

2.2.9.3 Особливості формули винаходу

2.2.9.3.1 У формулу, яка характеризує індивідуальну хімічну сполуку будь-якого походження, включають її назву або позначення. У формулу може бути включене призначення або вид біологічної активності. Для сполуки з визначеною структурою включають структурну формулу, а для сполуки із невизначеною структурою – фізико-хімічні та інші характеристики, що дають змогу її ідентифікувати, зокрема: для антибіотиків та інших низькомолекулярних речовин – джерело виділення

(штам мікроорганізму або культуру клітин рослин чи тварин), елементний склад, молекулярну масу, оптичну активність речовини, дані спектрального аналізу, колір і фізичний стан речовини, її розчинність та реакції забарвлювання; для нативних ферментів – джерело виділення (штам мікроорганізму або культуру клітин рослин чи тварин), субстратну специфічність, молекулярну масу, рН-оптимум, термо- та рН-стабільність, ізоелектричну точку, константу Міхаеліса, інгібітор ферменту; для моноклональних антитіл – джерело одержання (штам мікроорганізму або культуру клітин рослин чи тварин), клас (підклас) імуноглобуліну і тип легких ланцюгів, специфічність, характеристику антигену – мішені, константу сполучення, молекулярну масу, ізоелектричну точку і, залежно від природи антигену, – комплемент – сполучну або нейтралізуючу, або літичну, або аглютинуючу, або преципітувальну активність, або цитотоксичність (у кількісному вираженні); для протективних антигенів – штаму – джерело виділення, локалізацію і природу антигену в структурах штаму, метод виділення, біохімічний склад (для антигенів полісахаридної природи – склад моносахаридів, для антигенів білкової природи – амінокислотний склад та інше), молекулярну масу, ізоелектричну точку і (або) ізоелектричну рухливість.

2.2.9.3.2 Для об'єктів генетичної інженерії до формули винаходу включають послідовність нуклеотидів (для фрагментів нуклеїнових кислот) і опис фізичної карти (для рекомбінантних нуклеїнових кислот), а також послідовність амінокислот, фізико-хімічні та інші характеристики, що дають змогу її ідентифікувати, зокрема, походження (складові частини), фізичну карту із зазначенням генетичних маркерів і регуляторної ділянки, кон'югативність (для плазмід), ємкість вектора, спектр хазяїв (для векторів), послідовність нуклеотидів стороннього фрагмента нуклеїнової кислоти (структури гена) і назву речовини, що кодується (для рекомбінантних нуклеїнових кислот і фрагментів нуклеїнових кислот).

2.2.9.3.3 У формулу винаходу, що характеризує композицію, включають якісний (інгредієнти) склад та, за необхідності, кількісний (вміст інгредієнтів) склад композиції, її структуру та структуру інгредієнтів.

2.2.9.3.4 Відмітні ознаки винаходу, що є композицією, уводяться у формулу за допомогою дієслова "містить" з поясненням "додатково", якщо це необхідно для підкреслення введення інгредієнта в композицію. Кількісний вміст інгредієнтів композиції слід виражати в будь-яких однозначних одиницях, як правило, двома значеннями, які характеризують мінімальну (нижню) і максимальну (верхню) межі вмісту, при цьому вміст одного з

інгредієнтів можна характеризувати словом "решта". Зазначення кількісного вмісту антибіотиків, ферментів, анатоксинів тощо можна характеризувати в інших одиницях, ніж одиниці решти компонентів у композиції, наприклад, у тис. од. відносно масової кількості решти інгредієнтів композиції.

2.2.9.3.5 Для композицій, призначення яких визначається лише активним початком, а інші компоненти є нейтральними носіями із кола тих, що традиційно застосовуються у композиціях цього призначення, допускається зазначення у формулі лише цього активного початку і, за необхідності, його кількісного вмісту у складі композиції, у тому числі виразом "ефективна кількість".

Іншим варіантом характеристики такої композиції може бути додаткове зазначення у формулі винаходу інших компонентів (нейтральних носіїв) у формі загального поняття, наприклад, "цільова добавка". У цьому випадку, за потреби, зазначається кількісне співвідношення "активного початку" і "цільової добавки".

2.2.9.3.6 Якщо як ознака винаходу зазначена складна відома речовина, то допускається використання її специфічної назви з обов'язковим зазначенням функції або властивостей цієї речовини та її основи. У цьому випадку в описі винаходу має бути наведене джерело інформації, у якому ця ре-

човина описана, і за необхідності, наведений повний склад і спосіб одержання цієї речовини.

2.2.10 Особливості вмісту заявки на винахід щодо процесу (способу)

2.2.10.1 Для характеристики об'єкта винаходу "процес" використовують, зокрема, такі ознаки:

- наявність дії або сукупності дій;
- порядок виконання таких дій у часі (послідовно, одночасно, у різних сполученнях тощо);
- умови виконання дій: режим, використання речовин (вихідної сировини, реагентів, каталізаторів тощо), пристроїв (пристосувань, інструментів, обладнання тощо), штамів мікроорганізмів, культур клітин рослин чи тварин.

2.2.10.2 Особливості викладення опису винаходу

2.2.10.2.1 До назви винаходу, що є процесом одержання високомолекулярної сполуки невизначеного складу, включають назву цієї сполуки і, за потреби, її призначення. До назви винаходу, що є процесом одержання речовини (суміші невизначеного складу), включають призначення чи біологічно активні властивості цієї речовини.

2.2.10.2.2 У розділі "Рівень техніки" для винаходу, що є процесом одержання нової індивідуальної сполуки, у тому числі високомолекулярної сполуки або об'єкта генетичної інженерії, наводять

відомості про процес одержання її відомого структурного аналога. Якщо винахід є процесом одержання суміші невизначеного складу з конкретним призначенням або біологічно активними властивостями, то аналогом може бути процес одержання суміші з тим самим призначенням або тими самими біологічно активними властивостями.

2.2.10.2.3 У розділі опису "Відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу" наводять посилання на послідовність дій щодо матеріальних об'єктів, а також на умови проведення цих дій, конкретні режими і, якщо це необхідно, на пристрої, речовини, штами мікроорганізмів, культури клітин рослин чи тварин, які при цьому використовують.

2.2.10.2.4 При використанні в процесі нових речовин розкривають процес їх одержання. При описуванні процесу, що характеризується використанням відомих засобів (пристроїв, речовин і штамів мікроорганізмів, культур клітин рослин чи тварин), достатньо посилання на ці засоби. При використанні невідомих засобів наводять їх характеристику.

2.2.10.2.5 Можливість одержання штаму мікроорганізму підтверджують шляхом опису процесу його одержання таким чином, щоб фахівець у відповідній галузі міг реалізувати винахід за описом, або наданням відомостей про його депонування в офіційній колекції – депозитарії. При цьо-

му дата депонування має передувати даті подання заявки, а якщо заявлено пріоритет, то даті її пріоритету.

2.2.10.2.6 Для винаходу, що є процесом одержання індивідуальної хімічної сполуки невизначеної структури, зазначають потрібні для її ідентифікації дані про вихідні реагенти для одержання цієї сполуки, а також відомості, які підтверджують можливість реалізації зазначеного заявником призначення, у тому числі бажано навести відомості про властивості, що обумовлюють її призначення.

2.2.10.2.7 Для винаходу, що є процесом одержання суміші невизначеного складу та (або) структури, крім даних про вихідні реагенти для одержання цієї суміші, зазначають дані, необхідні для її ідентифікації, та відомості, які підтверджують можливість реалізації вказаного заявником призначення, у тому числі бажано навести дані про властивості, що обумовлюють призначення цієї суміші.

2.2.10.2.8 Для винаходу, що є процесом одержання нової групи (ряду) сполук, яку можна описати загальною структурною формулою, наводять, принаймні, один приклад одержання конкретної сполуки групи (ряду). Якщо група (ряд) містить сполуки з різними за хімічною природою радикалами, то кількість прикладів повинна бути достатньою для підтвердження можливості одержання сполук з цими різними радикалами. Для сполук,

що входять до групи (ряду), наводять підтверджені відомими методами структурні формули і їх фізико-хімічні характеристики. В описі слід також дати відомості про призначення або біологічно активні властивості нових сполук.

2.2.10.2.9 Якщо винахід є процесом лікування, профілактики або діагностики певного захворювання, то наводять достовірні дані, що підтверджують його придатність для лікування, профілактики або діагностики зазначеного захворювання. За можливості, наводять відомості, які пояснюють вплив на етіопатогенез захворювання або зв'язок між етіопатогенезом і діагностичними показниками, що використовуються.

2.2.10.2.10 Для винаходу, що є процесом одержання виробу, деякі елементи якого чи сам виріб виготовлені з матеріалу невизначеного складу і структури, наводять дані про властивості використовуваного матеріалу та експлуатаційні характеристики цих елементів і (або) виробу в цілому.

2.2.10.3 Особливості формули винаходу

2.2.10.3.1 Для усунення невизначеності при характеристиці процесу сукупність його ознак повинна вказувати не лише на наявність дій з матеріальними об'єктами, а і на порядок (послідовність) їх виконання в часі.

2.2.10.3.2 Для характеристики дії (заходу, операції тощо) як ознаки процесу треба використовувати дієслова активного стану, дійсного способу, теперішнього часу, третьої особи множини, наприклад, "нагрівають", "зволожують", "загартовують" тощо.

2.2.11 Особливості вмісту заявки на винахід щодо нового застосування відомого продукту чи процесу

2.2.11.1 Для характеристики об'єкта винаходу "нове застосування відомого продукту чи процесу" використовують такі ознаки:

- коротка характеристика об'єкта, що застосовується, достатня для його ідентифікації;
- зазначення нового призначення цього об'єкта.

2.2.11.2 Особливості викладення опису винаходу

2.2.11.2.1 Назва винаходу щодо нового застосування відомого продукту чи процесу повинна починатися зі слова "Застосування", після якого наводиться назва відомого продукту або процесу і зазначається його нове застосування.

2.2.11.2.2 При описуванні рівня техніки аналогами об'єкта винаходу "нове застосування відомого продукту чи процесу" мають бути, відповідно, відомі продукти чи процеси (способи) того самого призначення, що й винахід. Якщо об'єктом

винаходу є нове застосування відомого продукту чи процесу, то при описуванні винаходу наводять характеристику відомого об'єкта (із зазначенням бібліографічних даних джерела інформації, у якому він описаний), а також відомості щодо його відомого і нового застосування і, якщо це можливо, відомості щодо властивостей, які обумовлюють можливість його нового застосування.

2.2.11.2.3 У розділі "Відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу" включають відомості, що підтверджують можливість застосування відомого продукту чи процесу, як це передбачено винаходом.

2.2.11.3 Особливості формули винаходу

Якщо об'єктом винаходу є нове застосування відомого продукту чи процесу, то формула має таку структуру: "Застосування (дають назву чи характеристику продукту чи процесу) як (зазначають нове призначення зазначеного продукту чи процесу)".

2.3 Правила оформлення документів

2.3.1 Загальні вимоги до вмісту документів заявки (п.п. 4.1.-4.4. Правил)

Заявку складають українською мовою. Якщо опис і формулу винаходу (корисної моделі) викладено іншою мовою, то для збереження дати подання їх переклад повинен надійти до Укрпатенту протягом двох місяців від дати подання заявки.

Матеріали заявки не повинні містити висловів, креслень, малюнків, фотографій та будь-яких інших матеріалів, що суперечать публічному порядку, принципам гуманності і моралі, зневажливих висловлювань стосовно винаходів (корисних моделей) та результатів діяльності інших осіб, а також відомостей і матеріалів, які вочевидь не стосуються або не є необхідними для визнання документів заявки такими, що відповідають вимогам Правил.

У формулі, описі, рефераті і пояснювальних матеріалах до опису використовують, як правило, стандартизовані терміни і скорочення, а за їх відсутності - загальноповживані в науковій і технічній літературі. При використанні термінів і позначень, що не є загальноповживаними, необхідно пояснити їх значення при першому вживанні в тексті. Усі умовні позначення слід розшифровувати.

У описі, формулі винаходу (корисної моделі) та рефераті необхідно зберігати єдиність термінології, тобто одні і ті самі ознаки в зазначених документах повинні називатися однаково. Вимога єдиності термінології стосується також умовних позначень і розмірності фізичних одиниць, які використовуються в матеріалах заявки. Назва винаходу (корисної моделі), за потреби, може містити символи латинської абетки та цифри. Використання символів інших абеток, спеціальних знаків у назві не допускається. Одиниці вимірювання фізи-

чних величин переважно вживаються в одиницях діючої Міжнародної системи одиниць.

2.3.2 Правила оформлення документів

Документи, що подаються, можна поділити на два типи: текстові та графічні. Правила оформлення текстової і графічної частин, а також написання формул наведені у п.п.3.2.-3.5. Правил.

Текстові документи:

Документи заявки, а саме: заяву про видачу патенту, опис і формулу винаходу (корисної моделі), креслення і реферат подають у трьох примірниках. Документи, які потребують подальшого перекладу, можуть бути подані мовою оригіналу в одному примірнику, а їх переклад – у трьох примірниках.

Усі документи заявки на винахід (корисну модель) слід оформлювати таким чином, щоб можна було зберігати їх тривалий час і безпосередньо репродукувати в необмеженій кількості копій.

Документи заявки друкують на аркушах білого паперу форматом 210 x 297 мм. Кожний документ заявки починають на окремому аркуші, при цьому другий і наступні аркуші нумерують арабськими цифрами. Кожний аркуш використовують лише з одного боку з розміщенням рядків паралельно меншому боку аркуша. Мінімальний розмір полів аркушів опису, форму-

ли, реферату становить, мм: ліве – 25; верхнє – 20; праве і нижнє – 20.

Креслення виконують на аркушах білого паперу форматом 210 x 297 мм. Мінімальний розмір полів аркушів креслень становить, мм: ліве – 25; верхнє – 25; праве – 10; нижнє – 15.

Усі документи друкують шрифтом чорного кольору. Текст опису, формули винаходу (корисної моделі) і реферату друкують через 2 інтервали або через 1,5 інтервалу при комп'ютерному наборі з висотою літер не менше ніж 2,1 мм.

Латинські назви, латинські і грецькі літери, графічні символи, математичні і хімічні формули допускається вписувати чорнилом, пастою або тушшю чорного кольору.

Бібліографічні дані джерел інформації в документах заявки наводяться таким чином, щоб можна було знайти це джерело інформації.

Графічні документи:

Графічні зображення (власне креслення, схеми, діаграми) виконують відповідно до правил креслення, на щільному, білому, гладкому папері чорними чіткими лініями і штрихами, які не витираються, без розтушовування і розмальовування.

Масштаб і чіткість зображень вибирають такими, щоб при репродукуванні з лінійним зменшенням розмірів до 2/3 можливо було розпізнати всі деталі. Висота цифр і літер має бути не менше

3,2 мм. Цифрові та літерні позначення мають бути чіткими, товщина їх ліній повинна відповідати товщині ліній зображення. Цифри та літери не слід брати в дужки та лапки.

На кресленнях використовують переважно прямокутні (ортогональні) проекції (у різних видах, розрізах й перерізах), в окремих випадках допускається також використання аксонометричної проекції. Кожний елемент на кресленні виконують пропорційно всім іншим елементам, за винятком випадків, коли для чіткого зображення елемента необхідне розрізнення пропорцій.

Розміри на кресленнях не позначають, їх наводять, за потреби, в описі. Креслення виконують без будь-яких написів, за винятком необхідних слів, таких як "вода", "пара", "відкрито", "закрито", "розріз за А-А".

Окремі фігури розміщують таким чином, щоб аркуші були максимально заповненими і креслення можна було читати при вертикальному розташуванні довших боків аркуша. Якщо фігури, що розміщені на двох і більше аркушах, являють собою частини єдиного креслення, то їх розміщують таким чином, щоб це креслення можна було скомпонувати без пропусків будь-якої із зображених на різних аркушах фігур. На одному аркуші креслення можна розміщувати декілька фігур, при цьому слід чітко відмежовувати їх одну від одної.

Елементи фігур позначають арабськими цифрами відповідно до посилань на них у описі винаходу (корисної моделі). Одні й ті самі елементи на декількох фігурах позначають одними й тими ж цифрами. Позначення, про які не згадують в описі винаходу (корисної моделі), на кресленнях не про- ставляють і навпаки.

Якщо графічні зображення представлені у вигляді схеми, то при її виконанні застосовують стандартизовані умовні графічні позначення. Якщо схема представлена у вигляді прямокутників як графічних позначень елементів, то крім цифро- вого позначення безпосередньо в прямокутник, якщо це можливо, вписують і назву елемента. Якщо розміри графічного зображення елемента не дозволяють цього зробити, то назву елемента можна зазначити на виносній лінії (за потреби, у ви- гляді напису під цим елементом). На схемах одно- го виду допускається зображення окремих елемен- тів схем іншого виду (наприклад, на електричній схемі допускається зображення елементів кінема- тичних, гідравлічних схем тощо).

Кожне графічне зображення нумерується послідовно арабськими цифрами (фіг. 1, фіг. 2 то- що) незалежно від виду цього зображення і нуме- рації аркушів відповідно до черговості наведення їх у тексті опису. Якщо опис винаходу (корисної моделі) пояснює лише одне графічне зображення, то воно не має нумерації.

Хімічні формули:

У документах заявки можуть бути використані хімічні формули. Структурні формули хімічних сполук подають (як і креслення) з нумерацією кожної структурної формули як окремої фігури і наведенням посилань на відповідні позначення. При написанні структурних хімічних формул слід використовувати загальноновживані символи елементів і чітко вказувати зв'язки між елементами і радикалами.

Математичні формули і символи:

В описі, формулі і рефераті винаходу (корисної моделі) можуть бути використані математичні вирази (формули) і символи. Форма подання математичного виразу не регламентується. Усі літерні позначення, які є в математичних формулах, мають бути розшифровані. При цьому розшифрування літерних позначень подають у порядку їх використання в формулі. Для позначення інтервалів між величинами допускається використання знаку "-" (від і до), в інших випадках слід писати словами "від" і "до". При вираженні величин у відсотках знак відсотка (%) слід ставити після числа. Якщо величин декілька, то знак відсотка ставлять перед їх переліком і відокремлюють від них двокрапкою. Математичні позначення ">", "<", "=" та інші використовуються лише в матема-

тичних формулах, а в тексті їх слід писати словами (більше, менше, дорівнює тощо).

Перенос у математичних формулах допускається лише по знаку. Пояснення до математичної формули слід писати стовпцем і після кожного рядка ставити крапку з комою.

Вимоги до оформлення документів заявки, визначені Правилами, застосовуються також до будь-яких матеріалів, поданих після подання заявки, наприклад, до сторінок, що містять виправлення, та до змінених пунктів формули винаходу (корисної моделі).

2.4 Реферат

2.4.1 Реферат є скороченим викладом змісту опису винаходу (корисної моделі), який включає назву винаходу (корисної моделі), характеристику галузі техніки, якої стосується винахід (корисна модель), і (або) галузь його (її) застосування, якщо це не зрозуміло з назви, характеристику суті винаходу (корисної моделі) із зазначенням технічного результату, якого мають досягти. Суть винаходу (корисної моделі) в рефераті характеризують шляхом вільного викладу формули, переважно такого, при якому зберігаються всі суттєві ознаки кожного незалежного пункту.

2.4.2 Реферат складають лише з інформаційною метою. Він не може братися до уваги з іншою метою, зокрема для тлумачення формули ви-

находу (корисної моделі) і визначення рівня техніки. Реферат складають таким чином, щоб він міг служити ефективним засобом пошуку у відповідній галузі техніки.

2.4.3 Рекомендований обсяг тексту реферату становить до 1000 знаків. Текст реферату слід викладати окремими короткими реченнями і уникати складних у стилістичному плані зворотів. Математичні та хімічні формули, а також креслення можуть бути включені до реферату, якщо без них скласти реферат неможливо. Креслення, наведені в рефераті, мають бути виконані на окремому аркуші і додаватися до реферату. Креслень має бути стільки примірників, скільки примірників містить реферат.

2.4.4 Реферат може містити також деякі додаткові відомості, зокрема посилення на кількість незалежних і залежних пунктів формули винаходу (корисної моделі), графічних зображень, таблиць.

2.5 Особливості вмісту заявки на корисну модель

Для характеристики корисної моделі використовують ознаки, наведені у пунктах 9.1, 10.1, 11.1, 12.1 та 13.1. Опис і формулу корисної моделі викладають відповідно до пунктів 9.2, 9.3, 10.2, 10.3, 11.2, 11.3, 12.2, 12.3, 13.2 та 13.3 Правил.

2.6 Подання заявки

2.6.1 Відповідно до статті 12 Закону (3687-12) заявку подає до Установи особа, яка бажає одержати патент і має на це право. Заявку безпосередньо подають або надсилають на адресу Укрпатенту. Разом із заявкою може бути подано її електронну копію. Така копія надається як сукупність файлів, кожен з яких є електронною копією окремого документа заявки. Документи повинні бути підготовлені, як правило, у редакторі WORD, тексти документів – у форматі RTF з використанням одного із шрифтів: Times New Roman, Arial Cyr, розмір 9, для зображення спеціальних символів – шрифт Simbol, для зображення математичних формул – у форматі Microsoft Equation. Відповідно до статті 13 Закону (3687-12) датою подання заявки є дата одержання Установою матеріалів, що містять принаймні:

- заяву у довільній формі про видачу патенту, викладену українською мовою;
- відомості про заявника та його адресу, викладені українською мовою;
- матеріал, що справляє враження опису винаходу (корисної моделі), викладений українською або іншою мовою.

Якщо вказаний матеріал викладено іншою мовою, то для збереження дати подання заявки його переклад на українську мову повинен надійти

до Установи протягом двох місяців від дати подання заявки.

2.6.2 За дорученням заявника заявку може бути подано через представника. Іноземні особи та особи без громадянства, які проживають чи мають постійне місцезнаходження поза межами України, у відносинах з Установою реалізують свої права через представників у справах інтелектуальної власності, якщо інше не передбачено міжнародними угодами. Якщо до складу заявників входить фізична особа, яка проживає, чи юридична особа, яка має постійне місцезнаходження на території України, то заявка може бути подана без залучення представника за умови зазначення адреси для листування в Україні. Якщо в заяві зазначено два або декілька заявників, то один з них може бути призначений іншими заявниками як їх представник.

2.6.3 Будь-яка дія представника або будь-яка дія щодо нього має наслідки дії, що здійснена відповідним заявником чи заявниками або щодо них.

2.6.4 Якщо заявку подають через представника, то до заявки слід додати видану заявником довіреність, що засвідчує його (її) повноваження, або її копію. Якщо довіреність викладена мовою оригіналу, то до неї додають переклад українською мовою. Довіреність має бути подана разом з документами заявки. Довіреність може стосуватися однієї або декількох заявок, зазначених у ній.

Якщо довіреність видано на ведення справ за декількома заявками, то до кожної заявки додається копія довіреності. У довіреності зазначається:

- повне ім'я особи, якій вона видана;
- обсяг повноважень, які надаються особі, на ім'я якої видано довіреність;
- дата її вчинення, без якої довіреність вважається недійсною.

Довіреність підписується особою, яка її видала. Якщо довіреність видається юридичною особою України, то підпис особи, що має на це повноваження, засвідчується печаткою. Строк дії довіреності не може перевищувати трьох років. Якщо в довіреності зазначено більший строк, то довіреність дійсна три роки від дати її вчинення.

Якщо строк дії довіреності не зазначений, то вона вважається дійсною протягом одного року від дати її вчинення. Форма і строк дії довіреності, виданої поза межами України, визначаються за законом країни, де була видана довіреність.

Довіреність представнику, зареєстрованому в Установі, для представництва особи, що проживає за межами України, може бути видана як самим заявником, так і його представником, що має відповідну довіреність, видану заявником. У цьому разі до Установи необхідно подати обидві довіреності.

2.6.5 Будь-яке призначення представника може бути скасоване особами, які здійснили це призначення, або їх правонаступниками. Представник може відмовитись від свого призначення шляхом надання підписаного ним повідомлення.

2.6.6 Заявку може бути подано з використанням факсимільного зв'язку. У цьому разі датою подання заявки вважається день одержання Укрпатентом її факсимільної копії (останньої її частини в разі подання матеріалів заявки в різні дні) за умови, що оригінал заявки разом із супровідним листом, що ідентифікує факсимільну копію, одержано протягом 14 днів від зазначеного дня. Якщо оригінал заявки одержано після спливу зазначеного строку або він відрізняється за своїм змістом від факсимільної копії заявки, датою подання заявки вважається дата одержання Укрпатентом її оригіналу, а зміст факсимільної копії до уваги не береться. Якщо факсимільна копія заявки або її частина не може бути прочитана, вона вважається неподаною в частині, що не може бути прочитана. У разі подання заявки з використанням факсимільного зв'язку у вихідний, святковий чи інший неробочий день, що визначений відповідно до закону, або після закінчення робочого дня в Укрпатенті, датою подання заявки за дотримання умов, викладених в абзаці першому цього пункту, вважається перший наступний робочий день.

2.6.7 За подання заявки сплачується збір у порядку та розмірі, установлених Порядком сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України. Документ про сплату збору повинен надійти до Укрпатенту разом із заявкою або протягом двох місяців від дати подання заявки. Цей строк продовжується, але не більше ніж на шість місяців, якщо до його спливу буде подано відповідне клопотання та сплачено збір за його подання.

Документом про сплату збору вважається виписка з особового банківського рахунку Укрпатенту, яка дає можливість ідентифікувати заявку. У разі відсутності у виписці з особового банківського рахунку зазначення номера заявки, а також у разі сплати збору в іншій валюті, ніж установлена для заявника згідно з графою 3 чи 4 додатка до Порядку (1716-2004-п), документом про сплату збору є розрахунковий документ на паперовому носії (платіжне доручення, касовий чек, квитанція тощо), що міститься в матеріалах заявки, відповідає вимогам Порядку та засвідчений в установленому порядку відповідальним виконавцем банку. Датою надходження документа про сплату збору вважається дата зарахування суми збору на поточний рахунок Укрпатенту. У зв'язку з цим зарахування збору за подання заявки повинно бути здійснено до надходження заявки до Установи або

протягом двох місяців від дати подання заявки, якщо клопотання про продовження цього строку не було подано. У разі зарахування суми збору до надходження заявки, клопотання до Укрпатенту датою надходження документа про сплату збору вважається дата надходження до Укрпатенту цієї заяви, якщо вона надійшла:

- протягом трьох місяців від дати зарахування суми збору за умови, що в цей період розмір відповідного збору залишився незмінним;
- протягом одного місяця від дня введення в дію зміненого розміру збору.

У разі, якщо дата зарахування збору на поточний рахунок Укрпатенту є пізнішою, ніж допустима згідно із законом кінцева дата його сплати, датою надходження документа про сплату збору вважається дата, зазначена в розрахунковому документі на паперовому носії, що відповідає вимогам, установленим Порядком (1716-2004-п).

Документ про сплату збору вважається таким, що відповідає встановленим вимогам, якщо він оформлений відповідно до цього пункту та пункту 5 Порядку (1716-2004-п), а сплачена сума збору відповідає розміру встановленого збору за подання заявки з урахуванням:

- складу заявників; кількості пунктів формули;
- наявності електронного примірника змісту заявки.

Якщо заявник має пільги щодо сплати збору за подання заявки або звільнення від такої сплати, то до заявки додаються клопотання про надання пільги з копією документа, що підтверджує право на звільнення чи часткове звільнення від сплати зазначеного збору.

2.6.8 Довіреність, якщо заявка подається через представника заявника, має бути оформлена відповідно до пункту 2.6.4.

2.6.9 Якщо заявник бажає скористатись правом пріоритету, то він повинен відповідно до частини 2 статті 15 Закону (3687-12) протягом трьох місяців від дати подання заявки до Установи подати заяву про пріоритет з посиланням на дату подання і номер попередньої заявки та копію попередньої заявки, якщо ця заявка була подана в іноземній державі – учасниці Паризької конвенції (995 – 123) про охорону промислової власності. Якщо попередніх заявок декілька, то додають копії всіх попередніх заявок. За потреби, Установа може зажадати переклад попередньої заявки (попередніх заявок) українською мовою.

2.6.10 Якщо заява про пріоритет та копія попередньої заявки надійшли до Установи пізніше встановленого строку, то строк, пропущений заявником через непередбачені і незалежні від нього обставини, може бути продовжений на 2 місяці з дати закінчення зазначеного строку (якщо до заяви про встановлення пріоритету та копії поперед-

ньої заявки буде додано документ про сплату збору за продовження строку).

2.7 Особливості подання заявки на секретний винахід (корисну модель)

2.7.1 Заявку на секретний винахід або секретну корисну модель подає до Укрпатенту безпосередньо заявник. Якщо винахід (корисну модель) створено з використанням інформації, зареєстрованої у Зводі відомостей, що становлять державну таємницю України, чи згідно із Законом України "Про державну таємницю" (3855-12), то заявка подається до Укрпатенту через режимно-секретний орган заявника або через компетентний орган місцевої державної адміністрації за місцезнаходженням (для юридичних осіб) чи за місцем проживання (для фізичних осіб) заявника (частина 3 статті 12 Закону (3687-12)).

2.7.2 Заявка на секретний винахід (корисну модель) повинна містити:

- заяву про видачу патенту України на секретний винахід (корисну модель);
- опис винаходу (корисної моделі);
- формулу винаходу (корисної моделі);
- креслення (якщо на них є посилання в описі).

2.7.3 Документи заявки на секретний винахід (корисну модель), а саме:

- заяву про видачу патенту України на секретний винахід (корисну модель);

- опис і формулу секретного винаходу (корисної моделі);
- креслення, якщо такі є, подають у двох примірниках.

Документи, які потребують подальшого перекладу, можуть бути подані мовою оригіналу в одному примірнику, а їх переклад – у двох примірниках.

2.7.4 За подання заявки сплачується збір згідно з пунктом 15.7.

2.7.5 Згідно із Законом України "Про державну таємницю" (3855-12) патентування секретного винаходу або секретної корисної моделі в іноземних державах не дозволяється.

2.8 Подання міжнародної заявки

2.8.1 Компетентне відомство-одержувач

2.8.1.1 Установа є компетентним відомством-одержувачем для прийняття та реєстрації міжнародних заявок, якщо хоча б один із заявників є громадянином України або особою, яка проживає на її території, незалежно від того, чи є він заявником для всіх чи лише для деяких держав.

2.8.1.2 Виконання обов'язків відомства-одержувача щодо прийняття міжнародних заявок в Україні, передбачених Договором, виконує Укрпатент, керуючись при цьому Договором та Інструкцією і Правилами щодо не врегульованих вищезгаданими документами питань.

2.8.1.3 Фізична особа вважається громадянином України або особою, що проживає на її території, якщо вона є такою згідно із законодавством України. Будь-яку особу можна також уважати такою, що проживає в Україні, якщо вона є власником дійсного й ефективного промислового чи торгового підприємства в Україні.

2.8.2 Мова міжнародної заявки
Укрпатент приймає заявки, викладені російською або англійською мовами.

2.8.3 Кількість примірників
Міжнародну заявку (заяву, опис, формулу винаходу (корисної моделі), креслення та реферат) подають до відомства-одержувача в трьох примірниках, кожний з яких має бути придатний для прямого репродукування, а перший (реєстраційний) примірник, що надсилають до Міжнародного бюро ВОІВ, має бути придатний для прямого репродукування в необмеженій кількості.

2.8.4 Адресат і адреса для листування
Усю кореспонденцію, що передбачена процедурою Договору, надсилають на одну адресу на території України в одному примірнику:

- якщо в графі IV заяви до міжнародної заявки, передбаченої правилами 3 і 4 Інструкції, зазна-

чено агента або спільного представника і його адресу, то кореспонденцію надсилають на ім'я цієї особи і на цю адресу;

- якщо в графі IV заяви зазначено адресу для листування, кореспонденцію надсилають на цю адресу на ім'я особи, зазначеної для листування;

- якщо графа IV заяви не заповнена, то кореспонденцію надсилають на ім'я заявника, зазначеного в заяві першим серед осіб, які мають право подавати заявки до відомства-одержувача і на його адресу.

Клопотання заявника щодо реєстрації зміни відомостей про заявника, агента, спільного представника чи винахідника (якщо таке клопотання надіслане через відомство-одержувач, а не безпосередньо до Міжнародного бюро ВОІВ) беруть до уваги і відповідні зміни адреси і адресата враховують лише за умови, якщо це клопотання містить усі потрібні відомості (уключаючи адресу і транслітерацію) і підписане всіма заявниками, яких ці зміни стосуються.

2.8.5 Мова листування

Листування із заявником відомство-одержувач здійснює мовою міжнародної заявки.

2.8.6 Передача документів з використанням факсимільного зв'язку

2.8.6.1 Якщо документи міжнародної заявки передано до Укрпатенту з використанням факсимільного зв'язку, то дата їх подання встановлюється відповідно до пункту 2.6.6. При цьому разом з оригіналом заявки подають дві її копії.

2.8.6.2 Якщо з використанням факсимільного зв'язку передано документ, що стосується міжнародної заявки, але інший, ніж документ міжнародної заявки, або аркуші заміни до неї, то Укрпатент вирішує, чи слід надсилати заявнику запит щодо оригіналу такого документа.

2.8.7 Кореспонденція, яку надсилають заявнику, повинна містити посилання на "номер справи заявника" (не більше 12 знаків), якщо він зазначив цей номер у заяві. Заявник може проставляти "номер справи заявника" на кожному аркуші міжнародної заявки в лівому кутку верхнього поля, не нижче 1,5 см від верхнього краю аркуша.

2.8.8 Реєстрація та пересилання міжнародної заявки

2.8.8.1 Міжнародна заявка, що відповідає вимогам статті 11(1) Договору, реєструється в тому разі, якщо заявник виконав вимоги частини 1 статті 37 Закону (3687-12) і вона не підпадає під положення частини 3 статті 12 Закону. При цьому реєстраційний примірник заявки, за якою сплаче-

но "Основне мито" і збір за пересилання, надсилається до Міжнародного бюро ВОІВ.

2.8.8.2 Якщо заявка вважається вилученою за несплату заявником міжнародного мита, то реєстраційний примірник надсилають до Міжнародного бюро ВОІВ з повідомленням про вилучення. Проте в усіх випадках реєстраційний примірник надсилають до Міжнародного бюро ВОІВ не пізніше ніж за 15 днів до закінчення 14-ти місяців від дати пріоритету.

2.8.8.3 Якщо реєстраційний примірник заявки надсилають до Міжнародного бюро, але "мито за пошук" за цією заявкою не сплачено, то копію для пошуку до Міжнародного пошукового органу (ФППВ, м. Москва; Європейське патентне відомство, м. Мюнхен) не передають, а в реєстраційному примірнику міжнародної заявки робиться відповідна позначка.

2.8.9 Номер і дату подання міжнародної заявки Укрпатент може повідомити особам, які зазначили номер справи заявника або ім'я заявника і назву винаходу. Будь-які інші відомості щодо міжнародної заявки до її публікації надаються або особисто заявнику (агенту) або за клопотанням заявника (агента) у письмовій формі – особі, яку зазначено в цьому клопотанні.

2.8.10 Копія документа про пріоритет

Якщо заявник у заяві, поданій відповідно до Договору, чи в окремому листі просить відомство-одержувач надіслати до Міжнародного бюро ВОІВ завірену копію пріоритетного документа, але не оплатив її підготовку і пересилання, то Укрпатент повідомляє заявника про необхідність оплати згідно з чинними тарифами і після надходження оплати готує і відсилає копію. При цьому відповідальність за порушення строків з вини заявника несе заявник.

2.8.11 Наслідки міжнародної публікації

2.8.11.1 Згідно із статтею 29 (1). Договору міжнародна публікація міжнародної заявки, що здійснюється російською мовою, має такі самі наслідки, як і публікація відомостей про заявку, передбачена частиною 16 статті 16 Закону (687-12).

2.8.11.2 Якщо міжнародна публікація здійснена іншою (не російською) мовою, то на підставі статті 29 (2) Договору вищезазначені наслідки настають лише після публікації відомостей про цю заявку в порядку, передбаченому частиною 16 статті 16 Закону (3687-12), за умови, що заявник подасть до Укрпатенту переклад цієї заявки українською мовою.

З ЕКСПЕРТИЗА ВИНАХОДІВ ТА КОРИСНИХ МОДЕЛЕЙ. ДІЛОВОДСТВО ПРИ ЕКСПЕРТИЗИ

Експертиза винаходів й реєстрація об'єктів промислової власності є основними функціями патентного відомства. Експертиза – це регламентований правилами Укрпатенту процес дослідження експертами заявленого технічного рішення, представленого в заявці, полягає у зіставленні з іншими технічними рішеннями тієї ж задачі, що завершується висновком про можливість одержання заявленим винаходом правової охорони відповідно до умов патентоспроможності, певними законами України.

Для цілей експертизи в Укрпатенті створені три структурних підрозділи: експертизи винаходів (корисних моделей); експертизи товарних знаків і промислових зразків; комп'ютерного забезпечення. Підрозділ експертизи винаходів (корисних моделей) складається з:

- відділу попередньої обробки заявок на винаходи {корисні моделі};
- відділів формальної експертизи;
- галузевих відділів експертизи;
- відділу обробки документів (архів);
- відділу методології.

Для дотримання норм Закону, що стосується віднесення інформації, наявної в заявці, до держа-

вної таємниці у цьому підрозділі є Державний експерт із питань таємниць, що на підставі Закону «Про державну таємницю» та прийнятих на його основі нормативних актів приймає рішення про віднесення винаходів (корисних моделей) до державної таємниці.

Процедура розгляду заявок у Укрпатенте проходить у дві стадії. Перша – експертиза заявки по формальним ознакам у відділах формальної експертизи; друга – кваліфікаційна експертиза по суті у відповідному галузевому відділі.

У результаті експертизи заявки по формальним ознакам експерт готує один з видів вихідних документів, а саме; запит, повідомлення про можливість проведення кваліфікаційної експертизи (далі – повідомлення), рішення про видачу патенту на корисну модель.

Залежно від результатів формальної експертизи заявникові направляють рішення про видачу деклараційного патенту або рішення про відмову з видачі патенту.

Якщо в результаті всебічного аналізу рішення експертизи заявник вважає його обґрунтованим, то йому варто відразу ж підготувати й відіслати повідомлення про свою згоду (бажано коротко сформулювати причину згоди) із представленим рішенням і із проханням об припинення діловодства за даною заявкою.

Якщо Заявник не згоден з рішенням на відмову з видачу патенту, то надсилається прохання до Апеляційної палати Укрдержпатенту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Плотников В.Ю., Плотникова Е.Н. Патентование изобретений и продажа лицензий на внешнем рынке.-М.: ЗАО Бизнес-школа «Интел-Синтез».- 1999, 208 С.
2. Методические рекомендации по проведению патентных исследований.- М.: ВНИИПИ, 1987, 174 С.

ДОДАТОК А

Основні посилання на ІНТЕРНЕТ-ресурси Укрпатенту

1. Міжнародна патентна класифікація. Базовий рівень (2009)
(Переклад українською мовою здійснено з офіційного англійського тексту, наданого Всесвітньою організацією інтелектуальної власності)
<http://base.ukrpatent.org/mpk2009/>
2. Безоплатні навчальні матеріали Європейського патентного відомства
<http://www.ukrpatent.org/ua/epo1.html>
3. Спеціалізована БД "Винаходи (корисні моделі) в Україні" <http://base.ukrpatent.org/searchINV>

Довідник з патентознавства для студентів- енергетиків

Єфімов Олександр Вячеславович
Борисенко Ольга Михайлівна
Каверцев Валерій Леонідович
Єсипенко Тетяна Олексіївна
Кухтін Дмитро Ігоревич

/Уклад: Єфімов О.В., Борисенко О.М., Каверцев
В.Л., Єсипенко Т.О., Кухтін Д.І – Харків: Вид-во
«Підручник НТУ «ХП», 2018. – 89 с.

Відповідальний за випуск О.В. Єфімов

Робота рекомендована до видання